

і спакою...». Не ваенныя подзвігі, гераізм і ахвярнасць апявае паэт – ён акцэнтуюе сваю ўвагу на вечных гуманістычных каштоўнасцях, якія прапускае праз сваё індывідуальнае перажыванне.

Паэзія А. Коршака пазбаўлена лозунгавасці, штучнай рыторыкі, заклікаў да помсты, нянавісці да ворага. Яна вылучаецца лірызмам, камернасцю, выразнай дамінацыяй вобразаў роднай прыроды, праяўленай індывідуальнасцю пачуццяў паэта, нацэленага на гармонію з навакольным светам. Гэта абумовіла яго адметнае месца ў паэзіі ваеннай пары. Паэт назаўжды застаўся ў памяці народа 25-гадовым юнаком.

Л. Ждановіч

ЭЛЕМЕНТЫ ПРЫТЧЫ Ў РАМАНЕ В. МАРЦІНОВІЧА «МОВА»

Больш за дзвесце гадоў таму І. В. Гётэ казаў, што надышла эпоха «сусветнай» літаратуры. Найноўшая сусветная літаратура – гэта літаратура стварэння аўтарскіх мастацкіх мадэляў, інтэнсіўнага пошуку новых формаў, стыляў і жанраў.

Сусветная літаратура постмадэрнізму, росквіт якой прыходзіцца на канец ХХ–пачатак ХХІ ст., выявіла асаблівае постмадэрнісцкае светаўспрыманне.

Літаральна нядаўна, на чытацкую арэну выйшла новае імя – Віктар Марціновіч. Яго кнігі сталі не проста запатрабаванымі, а самымі чытаемымі ў Беларусі. Яны прыцягваюць арыгінальнасцю аўтарскай канцэпцыі, маштабнай філасофскай разважлівасцю, нацыянальнай глыбінёй мастацкага пошуку. Кнігі В. Марціновіча можна аднесці да інтэлектуальнай прозы, адной з мастацкіх праяў якой, на маю думку, стала прытча.

Мы прасачылі гісторыю развіцця прытчы ў беларускай літаратуры і выявілі, што яна звязана з жанрамі беларускага фальклору (чарадзейнымі казкамі, казкамі пра жывёл, баладамі), паэзіяй і прозай «нашаніўскага» часу (навелы Я. Коласа, апавяданні М. Багдановіча), а таксама асобнымі, хоць і нешматлікімі, творамі нашага часу (В. Быкава), якія даюць прыдатны і ўдалы матэрыял для грунтоўнага аналізу алегарычнай сістэмы, уласцівай беларускаму менталітэту.

Абапіраючыся на прыведзены ў даследаванні аналіз рамана В. Марціновіча «Мова», мы сістэматызавалі ўяўленне аб асаблівасцях прытчы як жанра літаратуры і вызначылі аўтарскую канцэпцыю, якая дапамагла рэалізаваць прытчавасць. Складнікамі прытчавасці ў рамане з’яўляюцца: сітуацыі эксперыменту, мадэлі, схематычнасць сітуацый і тыпізацыя вобразаў, своеасаблівая двухпланавасць, асэнсаванне агульнафіласофскіх катэгорый, наяўнасць шматлікіх сімвалічных вобразаў, парабалічнасць і іншасказанне.

Былі выяўлены «прытчавыя трансфармацыі» ў рамане і іх уздзеянне на чытацкую свядомасць, калі праводзілася апытанне тых, хто ўжо прачытаў твор, падчас розных канферэнцый.

Адзначаецца алегарычнасць мовы аўтара даследуемага рамана «Мова», што з'яўляецца адметнай асаблівасцю прытчы. «Сям'я састарэла як схема адносін паміж людзьмі. Як толькі людзі прыдумалі кантрацэпцыю, яны пачалі сукупляцца з аднымі людзьмі (дзеля чыстага задавальнення), нараджаць дзяцей – з іншымі людзьмі (больш здаровымі носьбітамі геннага будаўнічага матэрыялу), а жыць – з трэцімі людзьмі (больш заможнымі, здольнымі забяспечыць высокі ўзровень бытавога камфорту). Адмерла класічная схема “тата+мама+дзіця”. А смаркатыя “пачуцці”, “каханне”, “пяшчота” сталі маральна састарэлымі». (В. Марціновіч «Мова», с. 48–49).

Віктар Марціновіч сваім творам папярэджвае нас аб тым, што калі мы не зменім сваіх адносін у дачыненні адзін да другога, то ў будучым страцім лепшыя духоўныя каштоўнасці, якімі надзелены людзі. На змену пяшчоце прыйдзе чэрствасць, каханне паміж людзьмі наогул знікне, адаруць такія хрысціянскія і духоўныя каштоўнасці, як сям'я і вернасць.

С. Ждановіч

МАДАЛЬНЫ ПРЭДЫКАТЫЎ *МОЖНА* І ЯГО АНГЛІЙСКІЯ КАРЭЛЯТЫ Ў ПЕРАКЛАДАХ

Беларускі прэдыкатыў *можна*, з'яўляючыся адным з ядзерных сродкаў поля знешняй магчымасці, ужываецца ў спалучэнні з інфінітывам і ўтварае безасабовы сказ. Значэнне сінтаксічнага часу і ладу ў такіх канструкцыях выражаецца нулявой звязкай або часавымі формамі. Цэнтральнае значэнне прэдыкатыва – ‘наяўнасць у свядомасці моўцы альтэрнатывы: *магчыма, Р і, магчыма, не Р*'.

Англійскімі адпаведнікамі беларускай лексемы *можна* з'яўляюцца мадальныя дзеясловы *may, have to, be to*, якія, побач з семай магчымасці, надаюць выказванню розныя дададковыя значэнні. Гэтыя адзінкі, спалучаючыся з формамі інфінітыва, утвараюць састаўны дзеяслоўны выказнік у двухсастаўным сказе.

Беларускі прэдыкатыў *можна* перакладаецца: 1) мадальным дзеясловам *might* (форма ўмоўнага ладу ад *may*) з семантыкай меркавання: *Папрасі там, каб пусцілі курэй пашукаць. Курэй, скажы, разагналі ўчора. – А што? Можна. – Ask them there to let us look for the hens. Say they chased them yesterday and they need fetched back. – Why not? Might work* (В. Быкаў); 2) мадальным дзеясловам *have to* у значэнні ‘адсутнасць неабходнасці’: *Ай, не хадзі, – ахвотна пагадзіўся паліцай. – Сёння можна і не ісці, немцы паехалі. – If it's work I'm not going. – “And don't you bother,” agreed the Polizei willingly. “The Germans have gone so now you don't have to”* (В. Быкаў); 3) мадальным дзеясловам *be to* з семантычнай характарыстыкай ‘абавязак, заснаваны на запланаванасці сітуацыі’: *Сапраўды, куды ж яе можна схавать тут? Мабыць жа, у хату нягожа, у хаце адразу знойдуць. – And where indeed was she to hide it? The hut probably was not the place for it. It would be found immediately there* (В. Быкаў).